

Список використаних джерел

1. Безпалько О. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі / О. Безпалько. – К. : Центр наукової літератури, 2009. – 300 с.
2. Бовть О. Соціально-психологічні причини агресивної поведінки підлітків / О. Бовть // Рідна школа. – 1999. – № 2. – С. 17–19.
3. Богдановська О. Засвоєння соціальних норм як складова шкільної соціалізації / О. Богдановська // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 4. – С. 98–104.
4. Василькова Т.А. Социальная педагогика: курс лекций / Т. А. Василькова, Ю. В. Василькова. – М.: Академия, 2000. – 440 с.
5. Воронина Г.А., Шептенко П.А. Методика и технология работы социального педагога / Г. А. Воронина, П.А. Шептенко. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
6. Малько А.О. Соціальна педагогіка в школі: культурологічний аспект / А. О. Малько // Рідна школа. – 2001. – № 3. – С. 36–40.
7. Мудрик А.В. Социальная педагогика / А. В. Мудрик. – М. : Академия, 2000. – 200 с.
8. Соціальна педагогіка : підручник / за ред. А. Капської. – К. : ЦУЛ, 2006. – 468 с.

The principles of development of social activity of teenagers in the summer children's improving centers are considered in the article. Social activity is understood as the main quality in the characteristic of the identity subject of the public relation, manifestation of social capacity of the teenager, the responsible and interested relations of the personality to work, society, spiritual and public life. The main attention is concentrated on structurally functional model and pedagogical conditions of development of social activity of teenagers in the summer children's improving centers.

Key words: social activity, children's improving center, social environment.

УДК 378.147.091.31-051:378.22:62

Ченурна В. О.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАГІСТРІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядаються проблеми структури управлінської діяльності, визначення поняття готовності до управлінської діяльності магістрів технічних спеціальностей у професійній діяльності, звертається увага на особливості процесу формування готовності до управлінської діяльності у вищій технічній школі. Науковий пошук спрямовано на аналіз цієї педагогічної проблеми та визначення основних аспектів цього процесу в умовах технічного університету.

Ключові слова: управлінська діяльність, магістр, технічний університет.

Сьогодні актуалізується проблема підготовки висококваліфікованих управлінських кадрів у зв'язку з реформами та зростанням темпів економічного розвитку України. В умовах економічної самостійності підприємства, що повністю відповідає за результати своєї господарської діяльності, воно повинно сформувати систему управління, яка б забезпечила йому високу продуктивність праці, ефективність роботи та стабільність. У зв'язку з цим, менеджмент на підприємстві та виробничому секторі, що працює у ринковому середовищі, ставить високі вимоги щодо професіоналізму управлінського персоналу, від якого залежить ефективність процесу управління, а отже й ефективність діяльності всього підприємства. Сьогодні як ніколи для системи вищої освіти гостро стоїть завдання щодо забезпечення високої якості підготовки фахівців з управлінською компетентністю. Тому сьогодні необхідні фахівці, які володіють

творчим професійним та управлінським мисленням, оперують ринковими категоріями, термінами та поняттями, здатні успішно розв'язувати проблеми підприємницької діяльності й виробництва, ефективно працювати в складних економічних умовах та ін. Актуальною стає проблема формування особистості керівника, підготовка якого має здійснюватися у вищих навчальних закладах, у тому числі й технічних.

Аналіз наукової літератури вказує на зацікавленість даною проблемою як з боку педагогічної науки (Г.О. Балл, І.Д. Бех, С.Д. Максименко, В.В. Рибалка та ін.); так і психології (Е.Ф. Зеєр, Г.В. Ложкін, Є.О. Клімов, В.О. Толочек, Л.І. Уманський), теорії управління (М. Альберт, Б.А. Гаєвський, М. Мескон, А. Файоль, Ф. Хедуорі та ін.); менеджменту (Б.Н. Андрушків, Б.П. Будзан, П.Ф. Друкер, М.В. Макаренко, О.М. Махаліна, Ф.І. Хміль).

Аналіз педагогічної проблеми формування готовності до управлінської діяльності магістрів технічних спеціальностей взято за *мету* даного дослідження.

Спираючись на думку О.В. Бойко, управлінська діяльність визначається багатьма факторами, але в першу чергу залежить від тих особистісних і професійних якостей керівника, необхідність яких визначається змістом і характером управлінської діяльності. Іншими словами, головними факторами її ефективності виступають специфічні управлінські здібності. Не тільки ефективність, але навіть сама можливість реалізації управлінських функцій залежить від того, чи володіє людина відповідними здібностями[2]. У зв'язку з цим поняття здібностей відіграє особливу роль при вивченні управлінської діяльності. Барко В.І. визначає управлінську діяльність як специфічний вид трудового процесу. Так, управлінська праця має свої особливості порівняно з працею продуктивною, внаслідок якої створюються матеріальні цінності. Готовність до управлінської діяльності В.І. Барко розглядає як стійкий стан особистості, який обумовлює можливість людини до ефективного виконання певних функцій, є складним структурним утворенням, в основі якого лежать дві групи компонентів – об'єктивні і суб'єктивні. Об'єктивні компоненти є водночас критеріями, які дозволяють судити про ступінь відповідності особистості вимогам діяльності, а суб'єктивні – про ступінь відповідності діяльності вимогам особистості. Відповідно до проведених досліджень, а також до даних науковців, які вивчали ці питання, до об'єктивної готовності керівника слід звернути увагу на низку додаткових елементів: 1) когнітивну (знання, уміння, навички); 2) інтелектуальну (рівень і структура інтелекту); 3) комунікативну (здатність до ефективного спілкування); 4) характерологічну (наявність рис характеру, які сприяють ефективній управлінській діяльності); 5) креативну (творчий потенціал); 6) організаційну (здатність бути лідером, вести за собою, організовувати колектив)[1, с. 6].

Проблема формування готовності до управлінської діяльності магістрів технічного профілю передбачає виявлення не тільки структури готовності, а й визначення сутності готовності майбутніх фахівців технічних спеціальностей (тобто неекономічного профілю) до управлінської діяльності. Так, А.Д. Ганюшкін, М.І. Дьяченко, Л.А. Кандилович, В.С. Мерлин, В.Н. Мясіщев, Н.Д. Левітова, Б.Д. Паригін, К.К. Платонов розглядають проблему готовності студента до професійної діяльності, а білоруські вчені аналізують цю проблему стосовно до діяльності в напружених ситуаціях. Якщо В.А. Слостенин, М.І. Дьяченко, Л.А. Кандилович визначають функціональний принцип вивчення готовності до діяльності, то В.С. Мерлин, В.С. Ільїн, Е.С. Кузьмин, Я.Л. Коломинський, В.В. Серіков, В.Я. Ядов, П.М. Якобсон – особистісний [3].

У своїй роботі В.Л. Уліч розробив такі критерії, показники й рівні готовності майбутніх офіцерів до управлінської діяльності, де пропонує розглядати готовність до управлінської діяльності як сукупність наступних компонентів:

- *професійні знання*: принципів і функцій управління; методів управління; посадових обов'язків; вимог керівних документів; системи, напрямків і методик організації виховної роботи у підрозділі;
- *професійні уміння*: управляти діями підлеглих; організовувати й проводити заняття з бойової, гуманітарної і тактико-спеціальної підготовки з підлеглими, складати плани

проведення занять, планувати й використовувати навчально-матеріальну базу; організувати й ефективно здійснювати виховну роботу в підрозділі, морально-психологічне забезпечення професійних дій у будь-яких обставинах, зміцнювати дисципліну; ефективно використовувати відомості, отримані під час професійного психологічного відбору при вирішенні службових завдань; формувати статутні взаємини у колективі;

- *поведінковий компонент*: організованість і зібраність у практичній діяльності; відповідальність; ініціатива й заповзятливість; самостійність рішень і дій; управління підлеглими й результативність діяльності; якість кінцевого результату діяльності;
- *морально-психологічний компонент*: гуманність; здатність до самооцінки; етика поведінки, стиль спілкування; дисциплінованість; справедливість і чесність; здатність адаптуватися до нових умов; лідерство [6, с. 66].

Досліджуючи проблему готовності до управлінської діяльності, Т.М. Мацевко виділяє психологічні критерії управлінської компетентності магістрів:

- рівень сформованості управлінської компетентності особистості визначається спрямованістю до управлінської діяльності, прагненням до подолання перешкод і досягання високих показників у цій діяльності, бажанням самовдосконалюватися, реалізовувати свій інтелектуальний, духовний, професійний і особистісний потенціали;
- рівня управлінської компетентності – адаптивність особистості, яка пов'язана із її здатністю до гнучких змін в емоційно-соціальному досвіді у процесі розв'язування нетипових, нестандартних управлінських завдань і розвиненою системою емоційно-вольової саморегуляції. Показниками цього критерію є адаптаційні здібності та рівень сформованості саморегуляції активності фахівця;
- інтелектуальна готовність до вирішення завдань управлінської діяльності. Вся інтелектуальна активність керівника розгортається в досить специфічних умовах. Як психологічний критерій сформованості управлінської компетентності інтелектуальна готовність має такі показники: загальний рівень професійного соціального інтелекту, прогностичність, невербальна та вербальна чутливість, а також цілісність аналізу ситуацій управлінської взаємодії майбутнього фахівця. Вона виявляється в розв'язуванні нетипових, нестандартних управлінських (проблемних) ситуацій, у здатності відчувати проблемність у процесі розв'язування професійних завдань і в самостійності постановки проблеми;
- інтеракційність, яка проявляється у адекватному сприйнятті умов управлінської діяльності, об'єктів управління, налагоджуванні ефективного простору обміну інформацією, легкість переключення з одних комунікативних контактів до інших, здатність застосовувати різноманітні форми соціального контакту. Показниками цього критерію є рівні соціальної гнучкості, емоційної чутливості й активності у ситуаціях міжсуб'єктної комунікативної взаємодії;
- суб'єктна активність особистості, яка проявляється у відповідальності, розумінні себе як активного діяча професійної діяльності, адекватному розумінні власного місця і ролі в управлінській діяльності. Вона виявляється в таких показниках: тип локус контролю особистості, адекватність самооцінки [4, с. 66-70].

Таким чином, узагальнюючи дослідження вищезазначених дослідників, ми можемо окреслити наступні компоненти готовності до управлінської діяльності особистості: ціннісно-мотиваційний; поняттєво-змістовний; праксіологічний; емоційно-вольовий; суб'єктний.

На нашу думку, всі вищепераховані погляди мають право на життя, але, враховуючи складність і багатогранність управлінської діяльності, кожен з них може бути застосованим при визначенні критеріїв і показників оцінювання сформованості готовності до управлінської діяльності магістрів технічного напрямку підготовки, спираючись на особливості контексту майбутньої професійної діяльності. Безумовно, важливі при оцінці готовності не тільки потенціал і резерв, не тільки націленість особистості на майбутню професію, а й наявність майстерності, певний досвід роботи за професією. Звичайно, готовність до праці – це готов-

ність особистісна (В.С. Мерлін), але не можна недооцінювати й інші фактори, наприклад, готовність колективу, де належить працювати молодому спеціалісту. Процес формування готовності до управлінської діяльності слід розглядати у контексті майбутньої професійної діяльності фахівця. (Я.Л. Коломінський). Самовизначення особистості важливе не тільки з точки зору психології (А.Н. Леонт'єв, С.Л. Рубінштейн), а й професійної діяльності: майбутній інженер повинен розуміти міру відповідальності за прийняття рішень (і своїх, і колективних); він повинен грамотно оцінити суб'єкт-суб'єктні відносини і взяти відповідальність на себе (саме на це має орієнтуватися навчально-виховний процес технічного університету); він зобов'язаний самовизначитися через цілепокладання, самопізнання, самооцінку, саморегуляцію.

Саме тому слід звернути увагу на особистісно-орієнтоване навчання, яке формує у студентів усвідомлене ставлення до своєї освіти. Вивчення економічної ситуації в країні шляхом розширення вивчення дисциплін економічного профілю дозволяють майбутньому фахівцеві вільно орієнтуватися у професійній діяльності. Одне із основних завдань викладача у навчально-виховному процесі полягає у залученні студентів до вивчення предмета, у формуванні в них внутрішньої мотивації для оволодіння знаннями на основі діяльнісної теорії навчання. Майбутній інженер повинен освоїти не тільки базові знання, але й оволодіти вміннями самостійно вчитися: пізнавальна мотивація є головною складовою навчально-виховного процесу. Те, наскільки успішно опановують знання студенти, викладач перевіряє у ході модульного контролю: тести, опитування, бесіди, консультації, анкетування, які допоможуть йому не тільки стежити, але й впливати на хід засвоєння програми курсу. Сучасні педагогічні технології допомагають і студенту, і викладачеві налагодити діалогове спілкування. Розробка навчально-методичного комплексу з дисципліни дозволяє реалізовувати індивідуальний підхід у навчанні, сприяти розвитку творчого мислення студентів, формувати компоненти готовності до управлінської діяльності. Одним із основних моментів навчальної діяльності майбутнього фахівця є процес прийняття творчих рішень, де виявляються інтелектуальні, емоційні і вольові якості особистості. Творче мислення як складник управлінської діяльності є однією із найважливіших якостей майбутнього професіонала будь-якої спеціальності, а формування цієї професійно важливої якості – завдання викладача.

Дидактичним забезпеченням формування готовності до управлінської діяльності магістрів технічних спеціальностей повинні займатися не тільки викладачі спеціалізованих, випускових кафедр, а й ті, хто організовує і здійснює процес вивчення психолого-педагогічних дисциплін. Ця діяльність буде ефективною, якщо навчально-методичні комплекси, спецметодики будуть розроблятися спільно, тобто викладачами спеціальних та психолого-педагогічних кафедр.

Проблема підготовки магістрів до управлінської діяльності має як теоретичний, так і прикладний аспекти. У зв'язку з цим існує нагальна потреба цілеспрямованої системної їх підготовки до цієї діяльності, формування у них системи теоретичних знань, міцних практичних навичок і умінь, первинної управлінської культури у процесі їх професійної підготовки у технічному університеті. Тому, для цього необхідно посилити теоретичну і практичну складові підготовки магістрів у технічних ВНЗ до майбутньої управлінської діяльності шляхом забезпечення гнучкості професійної підготовки (за рахунок введення в програми навчальних дисциплін дидактичних одиниць, які сприятимуть оперативному оновленню змісту їх професійної підготовки у відповідності до вимог сучасного розвитку цілей, культури, стратегії та технологій управління промисловим виробництвом та транспортними інфраструктурами; забезпечення варіативності змісту їх підготовки до управлінської діяльності через введення нових управлінських дисциплін, спецкурсів, оперативного удосконалення змісту та методики викладання інших навчальних дисциплін, які формують управлінську компетентність магістрів технічних спеціальностей; посилення управлінської складової в загальнонауковій і загальнопрофесійній підготовці магістрів, що забезпечуватиме цілісність сприйняття їх майбутньої управлінської діяльності.

На думку В.І. Свистун, гуманізація і гуманітаризація змісту вищої технічної освіти сприятиме формування цілісного загальнонаукового і професійного світогляду, діалектичного світорозуміння й справжньої духовності особистості, розвиток інтересу до творчого розв'язання професійних, управлінських, соціальних та інших проблем виробництва [5, с. 5-7]. Посилення гуманітарної складової та зміцнення гуманітарного виміру в підготовці магістрів до управлінської діяльності сприятиме використанню сучасних освітніх технологій; розвитку і підвищенню ефективності проведення виробничих практик як обов'язкового елемента практичної готовності до управлінської діяльності тощо.

Важливим складником професійної підготовки магістрів технічних спеціальностей є психолого-педагогічна підготовка, яка дозволяє вирішити проблему формування певних компонентів готовності до управлінської діяльності. Так, *педагогічне стажування* магістрантів поряд з науково-дослідним стажуванням є завершальним етапом процесу їх наскрізної практичної підготовки. Крім професійних знань за обраним фахом магістри повинні також отримати певні знання, уміння та навички з педагогіки та психології викладацької роботи. Педагогічне стажування проводиться на базі знань, отриманих студентами в університеті при вивченні дисциплін психолого-педагогічного циклу, після вивчення дисципліни: «Основи педагогіки та психології вищої школи». Мета стажування полягає не лише у підвищенні рівня навчально-методичної компетенції майбутніх викладачів навчальних технічних закладів, а й у формуванні у магістрів організаторських здібностей, професійного ділового спілкування, здібностей до оцінювання індивідуально-психологічних особливостей підлеглих, що складає готовність до управлінської діяльності.

Важливу роль у формуванні готовності до управлінської діяльності магістрів технічних спеціальностей у навчально-виховному процесі технічного ВНЗ відіграє студентське самоврядування, яке сприяє задоволенню молодіжних потреб, реалізації їх інтересів, є середовищем спілкування і взаємодії молоді. Залучення студентів до роботи самоврядних громад сприяє встановленню контактів зі студентами, формування комунікативної компетенції, розвитку лідерських якостей, формуванню здатності приймати відповідальні рішення як ключових компонентів готовності до управлінської діяльності. Студентське самоврядування сприяє розвитку діяльнісного компоненту готовності до управлінської діяльності особистості, що передбачає наявність уміння аргументовано, логічно й послідовно вести дискусію, активність у громадському житті, наявність організаторського досвіду та умінь, володіння культурою ділового спілкування.

Формування готовності до управлінської діяльності магістрів технічних спеціальностей відбувається шляхом встановлення контактів з іншими студентськими групами в інтересах обміну колективним досвідом, взаємодопомоги, зв'язків з академічними групами інших факультетів, вищих навчальних закладів тощо.

Таким чином, теоретичне й практичне розв'язання проблеми формування готовності до управлінської діяльності магістрів технічних спеціальностей дозволить вирішити низку питань, пов'язаних із підготовкою й перепідготовкою адміністративної ланки промислового підприємства.

Список використаних джерел

1. Барко В.І. Теоретико-психологічні засади управління персоналом органів внутрішніх справ: дис. доктора психол. наук. - К., 2004. - 448 с.
2. Бойко О.В. Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління : Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / О.В. Бойко; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. - К., 2005. - 20 с. - укр.
3. Загорочай М.В. Система средств формирования готовности будущего менеджера к управленческой деятельности // Актуальные проблемы современной науки: Социальные и гуманитарные науки. Ч. 35. - Самара: 2004. С. 39-41.

4. Мацевко Т. М. Психологічні особливості розвитку управлінської компетентності майбутніх магістрів військового профілю: дис.... кандидата психол. наук: 19.00.09 / Мацевко Тарас Михайлович. - К., - 220 с.
5. Свистун В.І. Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі до управлінської діяльності. 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня докт. пед. наук. - Київ – 2007. - 50 с.
6. Уліч В.Л. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до управлінської діяльності: дис.... кандидата педагог. наук: 13.00.04 / Уліч Віктор Леонідович. - Хм., 2007. - 229 с.

This paper deals the problem of the structure of management, the definition of preparedness of management master technical skills in professional activity, drawing attention to the peculiarities of the formation of preparedness of management in higher technical school. Scientific search focused on the analysis of educational issues and identifying key aspects of this process in a technical university.

Key words: administrative activity, MSc, Technical University.

УДК 378+374.7(494):316.74:81

Черток Л. П.

ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМУ ВИЩОЇ ТА НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ШВЕЙЦАРІЇ

Культурно-етнічні та національні особливості сучасної Швейцарії накладають відбиток на організацію та зміст системи освіти, одним із основних напрямів якої є міжкультурний підхід.

Міжкультурний підхід у підготовці педагогічних кадрів у Швейцарії реалізується шляхом впровадження у навчальні програми курсу «Педагогіка міжкультурного спілкування», який, починаючи з 2006 року, викладається як обов'язковий (більшість вищих педагогічних шкіл), факультативний, в якості предмета на вибір, або модуля, що входить до складу інших дисциплін.

Ключові слова: культурна і мовна множинність, міжкультурний підхід в освіті, педагогіка міжкультурного спілкування.

Аналіз західних, зокрема швейцарських, публікацій з проблем освіти та виховання свідчить про особливу увагу дослідників і практиків до міжкультурного аспекту освіти, в основу якого покладено поняття взаємодії культур як динамічного процесу [1].

Інтерес дослідників до проблем мовної й культурної множинності зумовлений культурно-етнічними й національними особливостями сучасної Швейцарії, які накладають відбиток на організацію й зміст системи освіти. До таких особливостей належать: 1) явища минулих і сучасних міграцій, унаслідок яких соціокультурна і мовна множинності стали характерними для обов'язкової швейцарської школи; 2) Швейцарія є офіційно багатокультурною і багатомовною країною й намагається все більше розвивати міжкультурність на національному рівні; 3) вільне переміщення громадян і змішання мов; у своєму професійному й соціальному житті швейцарці все частіше зіштовхуються з міжнародними відносинами, з впливом різних культур, з відкриттям кордонів у Європі й відкритістю всьому світу. У зв'язку з цим школа має дати кожному учневі можливість засвоїти культурні і мовні знання й поведінку, які йому дозволять бути дієвою особою й громадянином світу, що постійно змінюється.

Ці три характеристики культурної і мовної множинності у Швейцарії важливі для визначення мети освіти, для змісту навчальних програм і для організації освіти. З цих позицій школа має прийняти, на думку дослідників, новий напрям в освіті, що стосується всіх учнів, і ці проблеми повинні втілитися у програмах підготовки викладачів [4, с. 5–10].